

Naše práce má smysl. Jsme také učitelé.

Prohlášení k ohlasům protestní akce na Den učitelů

Protestní akce „Hodina pravdy“ měla velký ohlas. Zapojily se do ní tisíce lidí v celkem devíti univerzitních městech. V Olomouci došlo k hodinové výstražné stávce. Prahou prošel průvod téměř dvou tisíc lidí na Pražský hrad. Různé akce se konaly v Českých Budějovicích, Hradci Králové, Pardubicích, Plzni, v Ústí nad Labem, Ostravě a Brně. Akademici během protestů jasně pojmenovali problém: dlouhodobé podfinancování vysokých škol, jeho nerovnoměrný dopad na humanitní fakulty a pohrdání humanitními obory. Řada podporovatelů protestní akce, mezi něž se zařadil i prezident republiky, dala jasně najevo, že společnost potřebuje silné humanitní vědy.

Rádi bychom jako organizátoři poděkovali všem zúčastněným. Pro humanitní vědce není běžné vycházet do ulic a demonstrovat kvůli své vlastní situaci. Mnozí přitom jistě museli překonávat nechuť či ostych. To, že jej tolik lidí překonalo, svědčí o vážnosti situace. Mnozí kolegové a kolegyně odcházejí. Další jsou krajně frustrovaní. Zatímco po celá léta s maximálním osobním nasazením rozvíjeli své obory, univerzita je nedovedla ocenit. Naopak, proměnila se ve špatného zaměstnavatele, co vyžaduje jako samozřejmou práci v té nejlepší kvalitě, ale za mzdu, která mnohdy nestačí ani k pokrytí životních nákladů.

S jistou nadějí jsme očekávali reakci ministra školství a také předsedy vlády, univerzitního profesora, na kterého jsme se během protestů obrátili otevřeným dopisem. V něm jsme premiérovi položili mimo jiné tuto otázku: „Jak zajistíte, aby stát podporoval všestranný rozvoj vědních a studijních oborů, bez nichž se společnost neobejde?“ Z premiérových slov, že „navýšení prostředků není řešením“ a že problém je údajně toliko na straně univerzit, jsme ovšem krajně rozčarováni a nemůžeme je v žádném případě akceptovat

Dosavadní odpověď vlády zakrývá klíčový problém. Ten spočívá zejména v tom, že stávající objem financování brání nejen spravedlivému, ale i udržitelnému odměňování vyučujících na vysokých školách humanitního typu. MŠMT i premiér ČR svalují vinu za ostudné platy humanitních vyučujících na univerzity a na jejich autonomii při rozdělování prostředků mezi jednotlivé části. I představitelům státu však musí být zcela jasné, že řešení nevede přes snižování platů vyučujících na přírodovědeckých, matematicko-fyzikálních či lékařských fakultách. „Cestou nemůže být pouhé přerozdělení již tak nedostačujících prostředků, ale pouze jejich cílené navýšení tam, kde je platová situace nejdramatičtější,“ uvádí děkan Filozofické fakulty Univerzity Palackého Jan Stejskal. Do protestů se zapojily všechny filozofické fakulty v České republice a podpořily je výslovně také fakulty teologické, umělecké, i řada ústavů Akademie věd, což jasně ukazuje, že nejde o špatné hospodaření té či oné filozofické fakulty, ale o centrální selhání v jejich financování.

Odpověď vlády navíc nezohledňuje dlouhodobost problému. Předseda vlády argumentoval navýšením celkového objemu prostředků pro VŠ na rok 2023. Statistiky ovšem jasně dokládají, že k narovnání dlouhodobého dluhu předchozích vlád vůči vysokému školství to ani zdaleka nepostačuje: v roce 2010 bylo na vysoké školy vydáno 0,59 % HDP, v roce 2018 0,46 %, v roce 2022 pak pouhých 0,42 %. Jen malou naději představuje fakt, že se stávající vládě poprvé v roce 2023 tento neblahý trend podařilo zvrátit, takže v letošním roce odpovídá zmiňovaný podíl 0,45 % HDP. Přesto však ani tento výdaj nestačí na pokrytí skutečných potřeb vysokého školství a stále hluboce zaostává za výdaji z roku 2010. Navíc zůstává na míle daleko od ostatních vyspělých zemí, v nichž se [podíl HDP vynakládaný na terciární vzdělávání pohybuje okolo 1,4 % HDP](#), z toho zhruba 1 % je z veřejných zdrojů.

Odpověď vlády a MŠMT dále prozrazuje krátkozrakost. Víme, že nejsme jedinou skupinou pracujících, která poukazuje na nízké mzdy. Přesto považujeme za nezodpovědné řešit naši žalostnou platovou situaci redukcí či další personální destabilizací humanitních oborů, a to tváří v tvář příchodu demograficky silnějších ročníků na vysoké školy. Jak v den protestů uvedl Vladimír Just z FF UK, „každé upozadění, oslabení či postupná likvidace humanitních oborů, ať už historie, sociologie, filosofie nebo filologie, je v protikladu k tomu, co Česká republika tak nutně potřebuje: rozšířenou vzdělanost.“

MŠMT navrhuje řešit plošné a dlouhodobé podfinancování humanitního vysokého školství rušením tzv. duplicit oborů vyučovaných na různých fakultách či univerzitách. Zjevně má přitom na mysli především malé obory, z nichž mnohé patří do kategorie strategických areálových oborů. Odpovídáme, že tento návrh je zcela nesmyslný. Zrušením takovýchto duplicit by univerzity nedosáhly žádných citelných úspor, a to právě proto, že se jedná o obory malé. Jediným důsledkem by bylo ještě zlověstnější oslabení těchto oborů v rámci ČR. Tzv. „duplicity“ přitom odpovídají na společenskou poptávku: mají dostatek uchazečů a jejich absolventi se úspěšně uplatňují na trhu práce ([jak statistiky jasně dokládají](#)). Platí zde stejná logika, s jakou zjevně nedává smysl rušit duplicity oborů vyučovaných na různých lékařských fakultách, jestliže odpovídají na potřebu vzdělávání nových generací specialistů v péči o zdraví.

V neposlední řadě je třeba zdůraznit ještě další podstatný rozměr humanitní a oborově pestré vzdělanosti, kterou naše fakulty pro společnost zajišťují. Chceme-li se ve světě prezentovat jako kulturně a civilizačně vyspělý stát hrdý na své kulturní dědictví, chceme-li pečovat o etický rozměr našeho uvažování, politické debaty a z ní plynoucích rozhodnutí, pak nutně **potřebujeme silné humanitní a společenské vědy**. Očekáváme s napětím výsledky jednání ministerstva s rektory. Budou-li podobně neuspokojivé jako dosavadní reakce ministra školství a premiéra, nebo dojde-li dokonce k útokům na akademické svobody a snaze proměnit veřejné vysoké školy ve firmy s rektory jako jejich manažery, bude třeba pokračovat v protestních akcích.

Iniciativa „Hodina pravdy“, dne 3. 4. 2023